

גדי שגיב

השושלת

בית צ'רנוביל ומקומו בתולדות החסידות

מרכז זלמן שזר לחקר תולדות העם היהודי
ירושלים

Gadi Sagiv

Dynasty

The Chernobyl Hasidic Dynasty
and Its Place in the History of Hasidism

The Zalman Shazar Center for Jewish History
Jerusalem

תוכן העניינים

11	פתח דבר
13	מבוא

- א. על שושלות, חצרות ושיטות 13
- ב. שושלת צ'רנוביל כמקרה מבחן 18
- ג. כיצד חוקרים שושלת? 22
- ד. שושלת צ'רנוביל: בין מקורות למחקר 32
- ה. על מבנה הספר 38

חלק ראשון: משפחה

41	מבוא לחלק הראשון
----	------------------

43	פרק ראשון: המייסדים
----	---------------------

- א. נחום מצ'רנוביל 43
- ב. מרדכי מצ'רנוביל 46
- ג. בין ר' נחום לר' מרדכי 51
- ד. ר' נחום ור' מרדכי מול ההתנגדות לחסידות 54

56	פרק שני: ענפי השושלת
----	----------------------

- א. הסתעפות השושלת והתפשטותה במרחב 56
- ב. אהרן מצ'רנוביל וצאצאיו 59
- ג. חסידות קורסטשוב 63
- ד. חסידות הורנוסטיפל 64
- ה. חסידות מקארוב 66
- ו. חסידות טריסק 69
- ז. חסידות טלנה 72
- ח. חסידות סקווירה 76
- ט. חסידות רחמיסטריווקה 77
- י. חידוד הבדלים והופעת מתחים 78

פרק שלישי: הורשה וירושה: הנהגה, חצר, נכסים

- א. הנכסים העומדים לחלוקה 91
- ב. בסתיו ימיו של הצדיק: נקודת המבט של המוריש 94
- ג. צדיקים בעל כורחם 101
- ד. סכסוכי ירושה ותקוות להנהגה משותפת 105
- ה. התפצלות והקמה של חצרות חדשות 116
- ו. ינוקות 127
- ז. מקומן של נשים בשושלת ובירושה 129
- ח. נקודת המבט של החסידים 135

חלק שני: הנהגה

מבוא לחלק השני

פרק רביעי הצדיקים והקהילות

- א. מניינים חסידיים וביקורים בקהילות 142
- ב. כתבי מגידות 145
- ג. הרבנים הממונים 155
- ד. תמיכה בתפקודים קהילתיים 157
- ה. הצדיקים והחברות לתורה ולמצוות 159
- ו. סכסוכים בקהילות 162
- ז. קהילות צ'רנוביל בארץ ישראל 172
- ח. בין גיבוש להתפוררות, בין עיירה לעיר 177

פרק חמישי: הכריזמה של הצדיק

- א. הכריזמה כעקרון פעולה 181
- ב. אמירת תורה 182
- ג. הצדיק כאמן במה 191
- ד. 'ט'ש' בטלנה והחייאת מעמד הר סיני 193
- ה. שבת עם אברהם מטריסק 201
- ו. חסידים משתאים: דרשנות וירטואוזיות, דרשות בשבת, דיבורי חולין 205
- ז. הצדיק כמאגיקון 213
- ח. מריטואל מאגי למופע פומבי: חנוכת בתי קברות 224

חלק שלישי: אתוס

- 229 מבוא לחלק השלישי
- 231 פרק שישי: הנחלת האתוס
- א. ספרות הדרוש 231
 - ב. ה'הדרכות' 233
 - ג. איגרות הדרכה 238
 - ד. טיפולוגיה של צדיקים וחסידים 242
- 255 פרק שביעי: אבני בניין באתוס הצ'רנובילי
- א. מידות 255
 - ב. אותיות 258
 - ג. דעת 262
 - ד. ברית 266
- 274 פרק שמיני: ערכים דתיים מתחרים
- א. בין תפילה לתלמוד תורה 274
 - ב. בין נגלה לנסתר, בין פשט לסוד 278
 - ג. בין אמונה דעתנית לאמונה פשוטה 291
 - ד. התפילה המיסטית: בין 'התפשטות הגשמיות' ל'פירוש המילות' 297
 - ה. התמודדות עם מחשבות זרות: בין מאבק להעלאה 303
 - ו. בין סגפנות לעבודה בגשמיות 320
 - ז. בין עבודה עצמית להתקשרות בצדיק 323
 - ח. מעמדה של המשיחיות: בין אדישות לערנות 328
 - ט. אתוס של פשטות 332

חלק רביעי: מבית ומחוץ

- 337 מבוא לחלק הרביעי
- 339 פרק תשיעי: מפגשים עם חסידויות אחרות
- א. בין רוסיה ל'פולין': מפגש צ'רנוביל-חב"ד 339
 - ב. צ'רנוביל בין צאנז לסדיגורה 345

ג. בין רוסיה לגליציה 351

ד. נזילותן של ההשוואות 361

363

פרק עשירי: אתגרים מבחון

א. היחסים עם השלטונות ו'גזרת הצדיקים' 363

ב. היחס להשכלה: בין מאבק לאהדה 373

ג. ייסודן של ישיבות 377

ד. היחס לציונות 382

ה. מצוקה כלכלית ופרנסות חדשות 384

ו. הגירה, מהפכות, מלחמות ופוגרומים 395

402

סיכום: היש 'שיטת צ'רנוביל'?

א. הקושי לשחזר אתוס שושלתי 402

ב. פיצול והתגוננות 404

ג. דמיון משפחתי וההתמודדות עם החולשות האנושיות 407

ד. מגמות של שינוי 409

ה. עוצמה או חולשה? 415

420

נספח: תרשימים גנאלוגיים

429

מפתח הקיצורים הביבליוגרפיים

453

מפתחות

א. שמות האנשים 453

ב. שמות המקומות 461

ג. נושאים 464

TABLE OF CONTENTS

Preface	11
Introduction	13

PART ONE: FAMILY

Introduction to Part One	41
Chapter One: The Founding Fathers	43
Chapter Two: Branches of the Dynasty	56
Chapter Three: Succession and Inheritance	91

PART TWO: LEADERSHIP

Introduction to Part Two	141
Chapter Four: Leaders and Their Communities of Followers	142
Chapter Five: Charismatic Leadership	181

PART THREE: ETHOS

Introduction to Part Three	229
Chapter Six: Communicating the Ethos	231
Chapter Seven: The Building Blocks of the Chernobyl Ethos	255
Chapter Eight: Contending Religious Values	274

PART FOUR: INSIDE OUT

Introduction to Part Four	337
Chapter Nine: Encounters with Other Dynasties	339
Chapter Ten: Challenges from Outside	363
Summary	402
Appendix: Family Tree Diagrams	420
Bibliographical Abbreviations	429
Index	453